

v cvet“ — pravijo. Mnogo pri setvi gledajo tudi na veter in luno; jug in polna luna sta jim ugodna. Znamenito je, da so že stari Rimljani pri setvi pazili na veter in luno; kaže nam to starodavnost nekterih vraž. Motili vendar bi se, menivši, da so se te vraže vse v nekdanjih časih izcimile: krompir se v naših krajih komaj kakih 100 let sadi, pa vendar ima on, kakor mnogo družih novejih rastlin, svoje vraže.

Omeniti moramo tu ene vraže, ktera je daleč daleč razširjena in ki pri mnogih trdo vero najde. Če gré kmetovavec zjutraj na polje, na sejm ali po drugih opravilih, in če ga sreča kaka ženska, sosebo stara („baba“ — kakor pravi) obrne se nekter raji precej domú, kakor da bi dalje po opravkih šel, ker nesrečno bi bilo početje njegovo. Baba tedaj je znamenje nesreče. Kaj se ti je pač tako hudo pregrešila baba, da se je tolikanj bojiš? Mar je Bog, ko je ženo pripeljal Adamu v tovaršico, tako-le govoril: „Tu jo imaš, babo; v pogubo naj ti bo in nesrečo naj ti oznanuje njeno obličje.“ Če pa ni tako govoril, pa res ne vem, zakaj bi bil njeni pogled tolikanj v pogubo. Tudi petek je nekterim nesrečen dan; če bi imeli ta dan kako opravilo, raji ga odložijo.

Pri nekterih sadežih imajo pripomočke, po katerih sad gotovo dobro porata; tako koruze, lušene pred solničnim vzhodom na pustni dan, nikdar vrane ne zobajo. Pri drugih sadežih imajo znamenja, po katerih spoznajo, ali bo vsajena reč se obnesla ali ne. Tako na nekterih krajih Gorenškega na sv. Lucije dan mnogovrstnega žita vsejejo v kako posodo, in ko iz zemlje izleze, dobro zalivajo. Če tu v posodi dobro raste, trdijo, da bo tako tudi rastlo na polji. Le čudim se, da nekteri to verjamejo. Kako bi v posodi lepo ne rastlo — v posodi na gorkem stoječi in dobro glešani?

Tudi to, kako sejejo in sadijo v nekterih krajih, je kaj smešno, polno vraž. Tako v nekterih krajih lan seječ kmetovavec jako velike korake dela, zato, da bo tudi lan dolg. Kaj smešna je pa ta-le: Če hočeš debelih buč pridelati, moraš še, kadar jih sadiš, prav debelo lagati, — tako veli stara govorica. To je dobro, da ti vraži skoraj nihče več ne verjame!

Kakor žito in drugi manji sadeži imajo tudi drevesa lastne vraže — ob enem rečeno: skoraj vsaki sadež ima svoje vraže, če ne v tem, pa v drugem kraju. Pa naj bo tega zadosti; pojmo k važnišemu premišljevanju, da vidimo, kako so se te neumnosti med ljudstvo zaplodile in kako se je mogla ta babja vera vkljub vsemu poduku do današnjega dne ohraniti?

Da so nektare vraže silno stare, smo že vidili. Obče je stari čas napolnjen praznih pravljic in vraž, tudi sicer pametni možaki niso prosti takih neumnost. Pomislimo le, da še celó imenitni rimljanski natoroznanec Plini v svojih spisih pravi, „da meso divjega zajca stori tistega, ki ga povžije, za devet dni ljubeznjivega“ in še mnogo tacega. Tako tudi pripoveduje, da ima kamen „ametist“, vdelan v prstan, lastnost, da tisti, ki ga na prstu nosi, ni nikdar pijan, in ko bi še tako v se vlival. Kako lahko bi se bili prepričali, da je ta bosa, pa verjeli so.

Mislimo si pa zdaj enega naših priprostih kmetičev; ravno gré žito sejat, med tem delom veje jug, žito porata — koj meni, da jug mu je naklonil bogato žetev. Ako se primeri, da prihodnje leto zopet ob jugu seje in mu sad spet lepo porata — koj oznani svojim sosedom zlato resnico: ob jugu sejte, gotovo vam bo poratalo, kakor je meni. Tako, menim, izcimilo se je večidel to babjeverstvo. Bolj ko je taka vraža stara, bolj resnična se jim dozdeva. „Že mojega starega očeta oče so tako ravnali — pravi — bo ja res?“ Kar pa so preddedje govorili, to vsak vé, je našemu kmetu sveta, nepremakljiva resnica.

Poglejmo h koncu še, kaj bi bilo pač storiti, da se te vraže sčasoma populijo in zatarejo?

Kar se tiče nedolžnih vraž, najbolje je, jih pustiti kakor

so; pri vedno bolj razširjajoči se omiki bodo prej ali pozneje zginile. Če prazna vera kmetovavcu, ki hoče visok lan imeti, velike korake delati velí, pustimo mu to; če mu nič ne koristi, saj mu ne škoduje. Drugači pa je z vražami, ki zamorejo škodovati. Prazna vera na priliko veleva kmetu, ta in ta sadež na ta in ta dan saditi; dnevi so lepi, dobro bi bilo za setev, al kmet le še pričakuje zapovedanega dné, dokler slabo vreme nastane, ga od dela zadržuje in mu mnogokrat veliko škodo naklone — take vraže se morajo iztrebiti!

Dobro bi bilo, ako bi se med prostim ljudstvom bivaajoči gospodje te reči poprijeli. Naj bi na ravno tiste dni, ktere vraža kot dneve sovražne in nesrečne razglasuje, mnogovrstnih sadežev vsajevali, in priprosto, lahkoverno ljudstvo tako djansko prepričali, da vse to vražno modrovanje je prazna reč. Najbolji in gotovši pomoček pa je brez ugovora poduk, bodi si ustmeno v šolah, ali med ljudstvo raznešen po koristnih, podučnih knjigah ali časnikih. Vedno bolj med ljudstvom razširjajoči se nauk, spoznanje in omika pregnala bo vse vraže, kakor vshajajoče solnce prežene nočne tmíne.

A. Z.

Bandera in grbi obrtniških ali rokodelskih družb.

Navadno imajo obrtniške ali rokodelske družbe svoje zastave (bandera); na njih je namalan grb, kateri pomeni njihove opravila. Tako imajo:

Zdravniki in apotekarji: višnjevo in rumeno bandero; v sredi bandera je namalana tablica, na tablici pa zlata posodica, v kakoršni se zdravila hranijo; njihov patron: SS. Kozmas in Damian.

Peki imajo višnjevo in belo bandero, v sredi je namalana plava tablica, na tablici pa srebrna presta; patrona: Sv. Elizabeta.

Olarji (pivarji): rudeče in rumeno bandero, v sredi rumena tablica, na tablici poveznjena olarska posoda, na nji tri zlate péence; patron: Sv. Florijan.

Bukvovezi: bandero rujavo rumeno. V sredi rumena tablica, na tablici zlate bukve; patron: Sv. Ludevík.

Bukvotiskarji: bandero črno in belo, v sredi bela tablica, na tablici lev z zlato krono na glavi; v krempljih drži dve črne tiskarske blazini; patrona: Sv. Katarina.

Bukvarji: bandero belo-rudeče in rumeno, v sredi pol srebrne pol zlate tablice, na tablici rudeč rak; patron: Sv. Bonifaci.

Vozniki: bandero plavo in zeleno, v sredi zelena tablica, na tablici zlat voz; patrona: Sv. Katarina.

Vrtnarji: bandero zeleno in belo; v sredi bela tablica: na tablici zeleno drevo s koreninami vred; patrona: Sv. Dorotea.

Krčmarji (oštirji): bandero rudeče in belo; v sredi rudeča tablica, na tablici srebrn kozarec, zraven kozarca nekaj srebrnih kruhov. Vrh tega namalano tudi srebrno solnce, luna in zvezde; patron: Sv. Goar.

Strojbarji (ledrarji): bandero rudeče in belo, v sredi rudeča tablica; na tablici dva srebrna strojbarska noža; patron: Sv. Jernej.

Steklarji (glažarji): bandero plavo in belo, v sredi bela tablica; na tablici okno z okroglimi šipami, zraven dščica in steklorez (demant), patron: Sv. Serapion.

Zlatarji in srebrarji: bandero rumeno, plavo in belo; v sredi plava (modra) tablica, na tablici zlat pas; patrona: Sv. Agata.

Lončarji: bandero rudeče in rumeno, v sredi rumena tablica, na tablici rudeč lonec; patron: Sv. Goar.

Strugarji (drakslarji): bandero zeleno in belo, v sredi zelena tablica, na tablici srebrn lovsk rog; patron: Sv. Hubert.

Kovači: bandero črno in belo; v sredi črna tablica, na tablici konjska podkev; patron: Sv. Eligi.

Klobučarji: bandero plavo in črno, v sredi plava tablica, na tablici črn klobuk; patron: Sv. Jakob.

Glavnikarji: bandero rudeče in rumeno, na sredi rudeča tablica, na tablici zlat lepo okinčan glavnik; patrona: Sv. Marija Magdalena.

Kotlarji: bandero plavo-rumeno in rudeče, v sredi plava tablica; na tablici rudeč kotel, kterege dva leva varujeta; patron: Sv. Evlogi.

Krznarji: bandero rudeče s hermelinovo dlako natrešeno, v sredi rudeča tablica, na tablici jermen hermelinove kože; patron: Sv. Janez Krstnik.

Čevljarji: bandero rudeče, v sredi bela tablica, na tablici črna moška škornja; patron: Sv. Krišpin.

Krojači (žnidarji): bandero črno in belo, v sredi bela tablica, na tablici srebrne velike škarje odprte; patron: Sv. Janez Ev.

Tesarji: bandero belo in rudeče, v sredi bela tablica; na tablici dleto, sekira in žaga; patron: Sv. Jožef.

Lectarji: bandero rudeče in belo, v sredi plava tablica, na tablici sta dva velika lectarska štruktja; patrona: Marija Devica.

Zidarji: bandero belo rudeče, v sredi bela tablica, na tablici zidarska lopatica (kela); patron: Sv. Janez Ev.

Višnjagorski.

Napredek začetnih ljudskih šol na Tržaškem.

„Šolskemu Tovaršu“ se iz Jelšan naznanja sledeča vesela novica:

„Dragi „Tovarš!“ Marsiktero veselo novico si nam že prinesel; vendar nas še ni nobena tako srčno razveselila, kakor ta le, ki smo jo prejeli 15. sušca t. l. od prečast. tržaškega konzistorija po ukazu našega sl. c. k. deželnega poglavarstva od 22. oktobra 1861, št. 17448/3675, ktere smo že davno željno pričakovali. Ponosno moram reči, da nam gorkejša solnce sije, kakor Vam Krajncem, ker nismo še čuli, da bi bili Vi to dosegli, kar smo mi „tržaški Primorci.“ Blagovoli nam toraj, dragi „Tovarš“, da ti neizrekljivo veselje razodenemo! Veselja so se nam srca tajale in vroče solze utrinjale, ko smo v neprecenljivem ukazu čitali tako-le: a) **Vom Beginne des Schuljahres 1861 auf 1862 ist an allen Trivial-Schulen der Unterricht bloss in der Muttersprache der Lernenden zu ertheilen.** b) Fortgangskataloge, Fleissnoten, Schulzeugnisse u. s. w. sind überall in der Unterrichtssprache auszufertigen. c) In allen Volksschulen wird der Unterricht im Gesange nach Möglichkeit zu ertheilen sein itd. (to je po naše: 1. Z začetkom letošnjega šolskega leta se imajo v vseh začetnih ljudskih šolah vsi nauki v maternem jeziku razlagati; 2) šolski katalogi, šolske spričala se imajo v maternem jeziku pisati, 3) šolarji kolikor je mogoče, naj se peti vadijo itd.) Pri nas se je novi ukaz hipoma spopolnovati začel.“ — Tako se piše „Šolk. Tovaršu.“ Pri nas pa še zmiraj pričakujemo takega določnega ukaza — pa ga le ni!

Še nekaj o prestavljanji državnih postav.

Ker je enkrat prišlo v navado, za dokaz, da slovenski narod našega pismenega jezika ne razume in da zanj dosti ne mara, o vsaki priliki pripovedovati in ponavljati, kako namreč slovenski župani slovensko prestavo državnih postav zametujejo in za postave v nemški besedi moledvajo, moramo vendar še enkrat poprijeti besedo o tem, čeravno jo je tudi gospod Černe v svojem tehtnem govoru razložil vsacemu, komur je mar za resnico.

Najpred bodi povedano, da v celi kranjski in

ilirsko-primorski deželi se kaj tacega ni nikoli prigodilo, da je ni ondi ne ene občine ali soseske slovenske, ki bi bila za nemške postave prosila ali ktera bi nemške postave iz Dunaja dobivala, marveč da vse prejemajo slovensko prestavo iz Ljubljane in iz Trsta. Ravno to velja tudi od čisto slovenskih, neponemčenih krajev Štajarskega. Samo iz več štajarskih, unstran Marburga in proti nemški meji ležečih občin so lani in letos prišle na dan in tudi izpolnjene bile takošne želje, zlasti od tega časa sèm, ko se je ondi bila zamesla tista nenárodna, naši prošnji protipostavljena peticija. Ondotne občine tedaj prejemajo zdaj nemške postave. In ravno to se je tudi zgodilo že v letu 1860 po slovenskem Korotanu, kjer so bile po naročilu celovške deželne vlade vse slovenske občine vsaka od svoje okrajne gosposke poprašane, ali hočejo za naprej dobivati nemške ali pa slovenske postave, ker po novi uredbi ni bilo več dopuščeno dajati jim dvojnega teksta, in pri ti priliki se je sam en župan (iz slov. Bleiberga) oglasil trdno za slovenske postave, ki jih tudi sedaj dobiva (natisnjene v Ljubljani), dva druga župana sta hotla imeti nemške in slovenske, pa sta dobila samo nemške, in vsi ostali so se potegnili v odgovorih skoraj enakoglasnih za nemške postave in jih tudi sedaj prejemajo in tako koroška dežela na to stran oficialno ni priznana za nemško-slovensko deželo.

To je cela in edina resnica v ti reči. Večina Slovincov je tedaj za slovenske postave in jih tudi dobiva, le nekteri, — le izjemek jih neče.

Vsak pameten človek naj tedaj sodi, ali gré po večini sklepe delati, ali po izjemi?!

Pomislimo pa še, kakega pravila se mora slovenski prestavljavec postav držati, kaj mu je imeti za cilj in konec? Mar hoče v ti prestavi rabiti tisti ričet, ki se na mejah slovenske okolije sliši povsod drugačen, drugači na laški, drugači na nemški meji? Gotovo ne; marveč držati se mu je lepe, gladke slovenščine, kakor jo rabijo „Novice“ in drugi časniki slovenski, „Drobtinice“ in druge knjige; kakor se razlega s prižnic že večidel po Slovenskem Bogu na čast in priprostemu človeku na veselje, in v ti slovenščini razvijati sodni in sploh opravični jezik, da bo enkrat mogoče v vsem očitnem življenju dati mu polno veljavo. Kadar se to zgodí, bode že iz gorke sredine slovenstva pritekalo toliko toplote do sedaj ozebljih in malo da ne mrtvih končin, da bodo za slovenstvo zopet oživele. Postave se morajo toraj prestavljati v sedanjem pismenem jeziku, in vsak prijatelj resnice, komur v slovenskih rečeh sodba gré, priznal bo tudi in potrdil gotovo, da sedanje slovenske postave so pisane v tisti slovenščini, v kateri toliko razširjene „Novice“ našemu ljudstvu rodoljubje in koristne nauke oznanujejo, da se morajo tedaj, kolikor to dopušča sam zapopadek kake postave, razumeti ravno tako, kakor se razumejo „Novice“, in da če se kje slovenske prestave zametujejo, tega mora krivo biti vse kaj družega, kakor pa — jezik in njegova revnost.

Da pa bravec kakoršni koli spisek razume, ni dosti, da jezik razume, razumeti mora tudi stvar, ktera se mu pripoveduje. Če ne veš, kaj je to in uno, kako boš razumel, naj se ti dopoveduje slovensko ali nemško, laško ali francozko in kakor si bodi. Če ne veš, kaj je menica ali po nemško Wechsel, — kaj je zemlja pridobljena ali po nemško Ueberlandsgrund itd., — kako hočeš postavo razumeti, naj ti jo pišejo angeljci sami. — Tega pa naši burovži ne razumejo in vpijejo le: Jezik je kriv!

Res je tudi, da med prestavo in prestavo je razloček, in da se more prestavljati bolj ali manj razumljivo bolj ali manj po domače — al prestavljavci postav se kolikor je mogoče držijo pravila, da prestavljajo po domače, vendar ne morejo čisto prezreti izvirnega spisa. Mž.